

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

**ВЗАЄМОВПЛИВИ МІЖ ЯПОНСЬКОЮ ТА ІНШИМИ МОВАМИ
В АРЕАЛІ КУЛЬТУРИ ІЄРОГЛІФІЧНОЇ ПИСЬМЕННОСТІ**

Кваліфікаційна робота

освітнього рівня «бакалавр»

студента 4 курсу бакалаврату,

освітньої програми

**«Японська мова і література та переклад,
англійська мова»,**

спеціальність – 035.069 «Східні мови та
літератури (переклад включно)»,

перша - японська

ГАНЬ Голян

Науковий керівник:

ст. викл. ЕҒАВА Хіроюкі

«Допущено до захисту»

Протокол засідання кафедри мов і літератур

Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

Протокол № 16 від «28» травня 2025 року

Завідувачка кафедри _____

д.філол.н., доц. Наталя ІСАЄВА

КИЇВ

2025

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПЦІЯ АРЕАЛУ КУЛЬТУРИ ІЄРОГЛІФІЧНОЇ ПИСЬМЕННОСТІ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ	9
1.1. Визначення ареалу культури ієрогліфічної письменності та його історичний контекст	9
1.2. Роль ієрогліфів в Китаї, Японії, Кореї та В'єтнамі.....	10
1.3. Взаємозв'язок між ієрогліфами та китайською, японською, корейською та в'єтнамською мовами	11
РОЗДІЛ 2. ІЄРОГЛІФИ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ.....	13
2.1. Процес введення китайських ієрогліфів у японську мову	13
2.2. Вплив ієрогліфів на лексику та граматику японської мови.....	14
2.3. Взаємозв'язок ієрогліфів з японською писемністю.....	16
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ ІЄРОГЛІФІВ НА КИТАЙСЬКУ, КОРЕЙСЬКУ ТА В'ЄТНАМСЬКУ МОВИ.....	17
3.1 Історія та еволюція ієрогліфів у китайській мові.....	17
3.2. Вплив ієрогліфів на корейську мову та сучасний стан	18
3.3. Історія ієрогліфів (тьи-ном) у в'єтнамській мові та їхній вплив на мовну картину країни	19
РОЗДІЛ 4. ВЗАЄМНИЙ ВПЛИВ МІЖ ЯПОНСЬКОЮ, КИТАЙСЬКОЮ, КОРЕЙСЬКОЮ ТА В'ЄТНАМСЬКОЮ МОВАМИ.....	21
4.1. Взаємний вплив японської та китайської мов	21
4.2. Взаємний вплив японської та корейської мов	23
4.3. Вплив японської мови на в'єтнамську	24
РОЗДІЛ 5. КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ МОВНОГО ВЗАЄМОВПЛИВУ	27
5.1. Культурний обмін та його вплив у ареалі культури ієрогліфічної письменності.....	27
5.2. Обмеження і проблеми культурного обміну	28
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

АНОТАЦІЯ

Метою даного дослідження є вивчення процесу взаємодії мов і культур усередині ареалу культури ієрогліфічної письменності, а також виявлення ролі японської мови у процесах запозичення й поширення ієрогліфічної лексики. На основі індуктивного аналізу багатомовної літератури, порівняння та власних спостережень здійснено глибоке дослідження мовних контактів між японською, китайською, корейською та в'єтнамською мовами, з урахуванням таких аспектів, як використання писемності, міжкультурна комунікація та мовний вплив.

Дослідження виявило динамічний характер взаємодії японської мови з іншими мовами ареалу культури ієрогліфічної письменності: у давнину китайські ієрогліфи були запозичені Японією як початкова форма письма, а разом із ними й велика кількість китайської лексики; у новітній час Японія, адаптуючи західні поняття, створила низку нових слів у формі ієрогліфів, які згодом були запозичені китайською, корейською та в'єтнамською мовами. Це свідчить про подвійну роль японської мови в ареалі: вона одночасно виступає як отримувач ієрогліфічної культури, так і як активний постачальник нової лексики, виконуючи функцію мовного посередника.

Крім того, дослідження виявило значні відмінності в ступені прийняття японських запозичень різними мовами, що відображає особливості мовної політики та культурної ідентичності кожної країни й засвідчує складні й динамічні відносини мовного симбіозу в межах ареалу культури ієрогліфічної письменності.

Отримані результати не лише розширюють горизонти у вивченні мов Сходу, а й пропонують нові підходи до розуміння мовних контактів у межах ареалу культури ієрогліфічної письменності. Дослідження поглиблює уявлення про механізми мовного руху та трансформації, що відбуваються в цьому культурному просторі. Це сприяє подальшому розвитку досліджень

запозиченої лексики між різними мовами, а також поступу порівняльного мовознавства.

Ключові слова: *ареалу культури ієрогліфічної письменності, китайські ієрогліфи, міжкультурна комунікація, мовний контакт, реформа писемності, культурна ідентифікація*

ABSTRACT

The aim of this study is to explore the interaction processes of languages and cultures within the Sinosphere, as well as to identify the role of the Japanese language in the borrowing and dissemination of logographic (character-based) vocabulary. Based on inductive analysis of multilingual literature, comparison, and personal observations, this research conducts an in-depth investigation of language contact among Japanese, Chinese, Korean, and Vietnamese, taking into account aspects such as script usage, intercultural communication, and linguistic influence.

The study reveals the dynamic nature of the interaction between Japanese and other languages in the Sinosphere: in ancient times, Chinese characters were adopted by Japan as its initial writing system, along with a large number of Chinese lexical items. In modern times, Japan, by adapting Western concepts, created a number of new words in character form, which were later borrowed by Chinese, Korean, and Vietnamese. This highlights the dual role of the Japanese language within the sphere: it acts both as a recipient of logographic culture and as an active supplier of new vocabulary, serving as a linguistic intermediary.

Furthermore, the study identifies significant differences in the degree to which Japanese borrowings were adopted by various languages, reflecting the specifics of

language policies and cultural identities of each country. This points to the complex and dynamic relationships of linguistic symbiosis within the Sinosphere.

The findings not only broaden the scope of East Asian language studies but also offer new approaches to understanding language contact within this cultural domain. The research deepens insights into the mechanisms of linguistic movement and transformation occurring within this space, contributing to the further development of studies on borrowed vocabulary across languages and the advancement of comparative linguistics.

Keywords: *Sinosphere, Chinese characters, intercultural communication, language contact, script reform, cultural identity*

ВСТУП

Ієрогліфи як самобутня частина китайської писемної мови є не лише одним із символів відображення китайської культури та цивілізації, але й елементом писемності, який поширювався по світу, формуючи сучасний ареал культури ієрогліфічної письменності. Від давніх історичних періодів листування до сучасної інформаційної доби, міжнародний обмін між країнами стає дедалі інтенсивнішим, охоплюючи не лише економіку та культуру, а й мови, які неодмінно взаємодіють, впливають і видозмінюють одна одну. Наприклад, японська мова — одна з двох сучасних мов, які продовжують і до сьогодні використовувати ієрогліфи у своєму письмі. Після прийняття китайських ієрогліфів як частини своєї писемності не тільки надавала їм великого значення, а й навіть успішно експортувала до Китаю, країни, де вони були створені, нові ієрогліфічні одиниці. Більш того, японська мова вплинула на використання ієрогліфів в інших мовах ареалу культури ієрогліфічної письменності.

Щодо транскрипції слів згаданих мов, у цій роботі використовуватимуться наступні системи запису:

- Японська мова — ромаджі (Система Гепберна);
- Китайська мова — піньїнь;
- Корейська мова — національна система латинізації (국어의 로마자 표기법).

Актуальність теми. Зворотне поширення японської лексики та її вплив на інші мови ареалу культури ієрогліфічної письменності спонукає переосмислити традиційне уявлення про односторонній характер мовного впливу. Замість лінійної моделі «від джерела до приймача» дедалі актуальнішою стає концепція мовної взаємодії, у межах якої відбуваються складні процеси запозичення, адаптації, трансформації та повторного засвоєння лексичних елементів. Такий підхід сприяє глибшому розумінню механізмів мовної еволюції, міжмовної динаміки та культурного обміну в межах ієрогліфічного ареалу.

Практичне значення. Результати дослідження дають змогу глибше зрозуміти складний характер мовної взаємодії між японською та іншими мовами ареалу культури ієрогліфічної писемності, особливо щодо того, як японська мова через лексикотворення та медіа впливає на сучасну китайську, корейську та в'єтнамську мови.

Мета. Дослідити двосторонній мовний вплив між японською мовою та основними мовами ареалу культури ієрогліфічної писемності — китайською, корейською та в'єтнамською — у синхронії та діахронії.

Завдання:

- проаналізувати роль ієрогліфів у мовах ареалу культури ієрогліфічної писемності та особливості їх розвитку;
- виявити вплив японської мови на інші мови та вплив інших мов на саму японську мову;
- визначити, як мовна взаємодія в межах цього ареалу впливає на культурні й соціальні процеси.

Об'єкт — васей-канго (ієрогліфічні слова японського виробництва) у мовах ареалу культури ієрогліфічної писемності, а також взаємодія між ними.

Предмет — процеси запозичення, трансформації та повторного засвоєння ієрогліфічної лексики в японській, китайській, корейській та в'єтнамській мовах. Дослідницький діапазон обмежується періодом від виникнення китайських ієрогліфів до сьогодення, з особливим акцентом на розвиток сучасних мов з XIX століття.

Методологічна основа — теорія мовного контакту, культурна трансмісія, історичне мовознавство та дослідження лексичних запозичень.

Методи дослідження — аналіз багатомовних джерел у поєднанні з вивченням походження та еволюції конкретної лексики з подальшим узагальненням результатів.

Структура роботи:

Дана кваліфікаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт і предмет дослідження, описано методологічну базу та практичне значення роботи.

Перший розділ присвячений загальному огляду концепції ареалу культури ієрогліфічної письменності в її історичному контексті. Розглядаються основні риси цієї культурної області, роль ієрогліфів у країнах Східної Азії, а також їхній вплив на формування національних мов.

Другий розділ зосереджений на японській мові: простежується процес запозичення китайських ієрогліфів, їхній вплив на лексику, граматику та розвиток японської писемності.

Третій розділ аналізує вплив ієрогліфів на китайську, корейську та в'єтнамську мови, охоплюючи історичну еволюцію, сучасний стан використання та мовні трансформації.

Четвертий розділ досліджує явища міжмовного впливу між японською, китайською, корейською та в'єтнамською мовами, зокрема адаптацію ієрогліфічної лексики, вплив Японії на інші мови у модерний період.

П'ятий розділ розкриває культурні аспекти мовного обміну в межах ареалу ієрогліфічної культури, включаючи питання освіти, медіа, політики та соціального контексту мовних змін.

У висновках підбито підсумки проведеного дослідження, узагальнено основні результати та окреслено перспективи подальших наукових розвідок у цій галузі.

Робота містить список використаних джерел та додатки з ілюстративними матеріалами (за потреби).

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПЦІЯ АРЕАЛУ КУЛЬТУРИ ІЕРОГЛІФІЧНОЇ ПИСЬМЕННОСТІ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

1.1. Визначення ареалу культури ієрогліфічної письменності та його історичний контекст

Ареал культури ієрогліфічної письменності — це регіони, які нині або в минулому використовували китайські ієрогліфи як писемну мову і зазнали впливу конфуціанської культури. До ареалу культури ієрогліфічної письменності входять материковий Китай, Тайвань, Гонконг, Макао, Японія, Корейський півострів, В'єтнам тощо. Крім того, Сінгапур також може вважатися країною цього ареалу, оскільки більшість його населення становлять китайці, а китайська мова є однією з офіційних мов [石村修 1997, с.33; 李文 1995, с.13].

Для людей з ареалу культури ієрогліфічної письменності це поняття є цілком зрозумілим, проте для тих, хто не належить до нього — особливо для мешканців країн Заходу — цей термін, якщо його перекласти як "китайський світ" або "синосфера", може викликати непорозуміння, ототожнюючись із великим Китаєм.

Китайські ієрогліфи — одне з чотирьох найдавніших писемних систем у світі. Щодо їхнього походження існує багато теорій. Якщо вважати початком написання ієрогліфів період цзягувень (甲骨文, написи на ворожильних кістках), то історія китайських ієрогліфів налічує понад 3700 років. Завдяки впливу стародавнього Китаю ієрогліфи поширилися за його межі: спочатку на схід — до Корейського півострова і Японії, а згодом на південь — до В'єтнаму. Для народів Східної Азії, що межували з Китаєм, китайські ієрогліфи колись слугували джерелом культурного світла [金文京 1994, с.74].

Ієрогліфи почали проникати на Корейський півострів ще в період Чжаньго. Більшість давніх корейських текстів були написані саме китайськими ієрогліфами. У період ранніх корейських королівств усі держави шанували

китайське письмо. Після об'єднання півострова державою Сілла вплив китайських ієрогліфів ще більше посилювався через тісні контакти з династією Тан [黃建銘 2019, с.6; 賴梅華 1995, с.80].

У Японії в першій половині періоду Яйой ще не існувало власної писемності. Китайські ієрогліфи потрапили на японські острови через Корейський півострів разом із китайськими виробами, як-от бронзові дзеркала, залізні мечі та монети. У V столітті японці почали самостійно використовувати китайські ієрогліфи, застосовуючи їх у політичних документах і місцевому управлінні як символ авторитету [平川南 2011].

У В'єтнамі, який перебував під китайським правлінням понад тисячу років, китайські ієрогліфи з'явилися ще в II столітті до н.е. Після здобуття незалежності китайська мова залишалася єдиною офіційною письмовою мовою. У XIII столітті в'єтнамці створили власну писемну систему "тьи-ном" (Chữ Nôm; 𣪠喃), яка використовувалася поряд із китайськими ієрогліфами [武黎, 全科 2020, с.112; 賴梅華 1995, с.80].

1.2. Роль ієрогліфів в Китаї, Японії, Кореї та В'єтнамі

Упродовж довгої історії Китаю ієрогліфи постійно еволюціонували, одночасно фіксуючи зміни в суспільстві, політиці, економіці та культурі стародавнього Китаю. Після того як династія Цінь об'єднала Шість царств, з метою посилення централізації було впроваджено політику «спільна писемність» (書同文^{shū tóng wén}), що забезпечило уніфікацію писемності та значно сприяло культурному обміну й інтеграції між регіонами [王艺橙 2025]. Деякі з національних меншин Китаю, внаслідок поглибленої взаємодії з ханьцями, наслідували або запозичили китайські ієрогліфи для створення власних писемностей, подібних за формою до китайських. Наприклад, квадратні чжуанські знаки (Sawndip; 𑜀𑜂𑜆𑜇), що використовувалися чжуанцями, або писемність бо (𑜉𑜂𑜆𑜇^{b ó wén}), що належала бай.

Після проникнення китайських ієрогліфів до Японії вони стали важливим інструментом для ознайомлення з китайською культурою. Поширення буддизму з Індії до Японії через Китай значною мірою стало можливим завдяки перекладу буддійських текстів китайською мовою [岡島昭浩 2006, с.26]. Згодом на основі китайських ієрогліфів у Японії виникли складові абетки кана — хірагана та катакана, які разом із канджі становлять сучасну японську писемну систему.

Поява китайських ієрогліфів мала глибокий вплив на корейське суспільство та державність. У період Сілла для письмового спілкування широко використовувалася китайська мова: наукові праці, офіційні документи та навіть топоніми оформлювалися китайськими ієрогліфами у двоскладовій формі. Навіть після появи корейського алфавіту хангиль (한글, hangeul) китайська писемність залишалася предметом великої поваги [Соловйова 2024, с.13].

Первісно китайські ієрогліфи були запроваджені до В'єтнаму як носій конфуціанської культури, через що у В'єтнамі їх називали тьї-ньо (Chữ Nho; 字儒, конфуціанські ієрогліфи). Згодом не лише еліти та освічені верстви, а й широкі маси населення активно використовували китайське письмо як основну письмову мову [Thuу, Cai Thi, et al 2022, 13]. Навіть після здобуття незалежності В'єтнам продовжував широко застосовувати ієрогліфи як важливий інструмент збереження та розвитку національної культури [グエン・ティオワイン 2011, 142].

1.3. Взаємозв'язок між ієрогліфами та китайською, японською, корейською та в'єтнамською мовами

Китайські ієрогліфи з давніх часів і до сьогодні залишаються єдиною формою письма для китайської мови. Попри значні зміни у вимові ієрогліфів упродовж століть, значення самих знаків змінювалися неістотно, а їхня графічна форма зберігалася стабільною. Завдяки цьому сучасні носії мови здатні читати й розуміти тексти, написані тисячі років тому. У Китаї існує велика кількість діалектів, тому в минулому люди з різних регіонів, які не могли порозумітися

усно, все ж могли безперешкодно спілкуватися за допомогою письма на основі ієрогліфів [赖梅华 1995].

Японія пройшла унікальний шлях локалізації у використанні китайських ієрогліфів. Спочатку запозичувалися як вимова, так і значення з китайської мови — це отримало назву "онйомі" (音読み, on'yomi). Згодом, через створення "манйогана" (万葉仮名, man'yōgana), японці почали використовувати китайські ієрогліфи лише для передачі звучання власних слів, що стало основою системи "кун'йомі" (訓読み, kun'yomi) [杨天霖 2023, с.4232–4233].

На ранньому етапі в Кореї застосовувалася китайська система письма на пряму, однак через значну відмінність між граматиною китайської та корейської мов виникали розбіжності між письмовою та розмовною мовами. Щоб подолати це, корейські вчені створили систему "іду" (이두; 吏讀, idu), яка використовувала китайські ієрогліфи відповідно до фонетики й синтаксису корейської мови, дозволяючи фіксувати корейську усну мову письмово. Це сприяло розвитку фонології та лексики корейської мови [金永寿, 尚咏梅 2021, 5, 11].

У В'єтнамі офіційні документи протягом тривалого часу велися китайськими ієрогліфами, тоді як у повсякденному житті населення користувалося в'єтнамською мовою. Хоча ці системи були несумісними, тривале їхнє співіснування зрештою призвело до їхнього взаємопроникнення і стало поштовхом до появи тьї-ном — системи письма, що краще відповідала фонології в'єтнамської мови. Вона широко застосовувалася в народній літературі, релігійних текстах та художній творчості [Nguyễn, Tuấn-Cường, Anh-Chương Bùi 2020].

РОЗДІЛ 2. ІЕРОГЛІФИ У ЯПОНСЬКІЙ МОВІ

2.1. Процес введення китайських ієрогліфів у японську мову

У II столітті до н.е. китайська династія Хань розпочала наступ на північ Корейського півострова, і саме це стало відправною точкою для встановлення контактів між Японією та Китаєм. У міру поглиблення взаємин предмети з китайськими ієрогліфами через Корейський півострів почали надходити до Японії. Хоча японці тоді вже стикалися з китайським письмом, вони ще не мали змоги його безпосередньо читати й писати [平川南 2011, с.6].

У 57 році н.е. держава На періоду Яйой надіслала данину династії Хань разом з офіційним посланням — цей документ вважається найранішим підтвердженням використання китайських ієрогліфів у Японії [矢吹壽年 2015, с.5]. У III столітті, коли цариця Хіміко з Яматай направила посланців до царства Вей — одного з китайських царств — значення китайських ієрогліфів у Японії зросло, і японці почали шукати шляхи їх застосування.

У V столітті розпочинається формування культури китайських ієрогліфів у Японії. Саме в цей період з'являється перший відомий приклад використання китайських ієрогліфів японцями для письма: напис на залізному мечі, подарованому урядом Ямато місцевому аристократу. Цей напис вважається найдавнішим текстом, створеним японцями за допомогою китайських ієрогліфів. Наприкінці VI століття, у процесі формування японської стародавньої державності, численні офіційні листування між урядом Ямато та місцевими чиновниками сприяли поширенню знань про китайські ієрогліфи серед населення [平川南 2011, с.7–9].

У VII столітті Японія неодноразово відправляла посольства до династій Суй та Тан, активно запозичуючи культуру з Центрального Китаю та виховуючи інтелектуалів, що володіли китайською писемністю. Проте внаслідок війни між Японією і Тан на Корейському півострові дипломатичні відносини між ними

були перервані, і канал прямого вивчення ієрогліфічної культури був закритий. У цей період Японія перейшла до опосередкованого навчання китайській культурі через посольства до Корейського півострова. Лише На початку VIII століття Японія відновила систему відправлення посольств до династії Тан, тим самим знову відкривши прямий шлях до засвоєння ієрогліфічної культури Центрального Китаю[犬飼隆 2015, с.241–243].

2.2. Вплив ієрогліфів на лексику та граматику японської мови

Коли японці запозичили китайську систему письма, вони спершу безпосередньо використовували китайські ієрогліфи та їх вимову китайською мовою [Перепада, Малахова 2023, с. 215]. Такі слова, запозичені з Китаю, отримали назву канго (漢語, kango), наприклад: 安全 (anzen; кит. anquan, безпека), 信用 (shinyō; кит. xinyong, кредит). Їхня вимова в японській та китайській є схожою. Натомість власне японські слова називаються ваго (和語, wago), які спочатку записувалися лише за допомогою манйогана, яка згодом еволюціонувала у дві силабічні абетки — хірагана та катакана. Сьогодні хірагана та катакана використовуються разом із ієрогліфами у змішаному письмі — 漢字仮名交じり文 (kanji-kana majiribun).

У період до та після реставрації Мейдзі, коли до Японії масово надходили західна цивілізація та знання, виникла нагальна потреба у створенні великої кількості нових лексичних одиниць для перекладу. Тоді в Японії було створено велику кількість нових ієрогліфічних слів, які можна поділити на три категорії:

1. Слова, запозичені безпосередньо з новокитайських перекладів іноземних термінів, як-от 地球 (chikyū, земля), 化学 (kagaku, хімія);
2. Слова на основі класичних китайських термінів, яким японці надали нове значення, як-от 經濟 (keizai, економіка), 文化 (bunka, культура);
3. Абсолютно нові ієрогліфічні слова, створені самими японцями, як-от 哲学 (tetsugaku, філософія), 酸素 (sanso, кисень).

Останні дві категорії об'єднуються під назвою васей-канго (和製漢語, wasei kango) — "ієрогліфічні слова японського виробництва" [陳力衛 2012, с. 219–220].

Через одночасне вживання канго і ваго один і той самий ієрогліф у японській мові може мати кілька читань. Наприклад, 心 може читатися як しん (shin) або こころ (kokoro) — «серце»; 音 — як おん (on), いん (in), おと (oto) або ね (ne) — «звук». Це явище призводить до існування численних багаточитальних слів, як-от: 昨日 може читатися як きのう (kinō) або さくじつ (sakujitsu) — «вчора», 今日 — як きょう (kyō), こんにちは (kon'nichi) або こんじつ (konjitsu) — «сьогодні», вибір читання залежить від стилістичного або соціального контексту.

Хоч японці писали китайські канго, але сприймали текст через ваго — тобто при читанні ієрогліфів вони не перекладали їх послідовно на розмовну мову, а через особливу «ментальну мову» або внутрішню свідомість безпосередньо осягають її значення [Пирогов 2013, с. 91]. Завдяки цьому ієрогліфи зберігали свою роль універсального письма, не порушуючи при цьому специфіку японського мовного мислення.

Грамматика японської мови є самобутньою, але на ранніх етапах розвитку письма вона зазнала впливу китайського синтаксису. Базовий порядок слів у японській — підмет-об'єкт-присудок (SOV), а в китайській — підмет-присудок-об'єкт (SVO). Після запозичення китайських текстів японці навчилися не лише розуміти їх, але й адаптували китайські ієрогліфи для вираження рідних понять [アルド・トリーニ 2010, с. 293–292].

Через те, що поетичні канони класичного китайського віршування були непридатні для японської мови, з VII століття японці почали створювати поезію у стилі китайської письмової мови — так званою канбуном (漢文, kanbun) — багато державних службовців і аристократів того часу володіли китайською [Костанда 2013, с. 238]. Найдавніша історична хроніка Японії «Кодзікі» та поетична антологія «Манйосю» були значною мірою написані під впливом стилю канбун.

2.3. Взаємозв'язок ієрогліфів з японською писемністю

У японській мові існує поділ на «мана» (真名, mana, букв. «справжнє письмо»), що позначає китайські ієрогліфи, та «кана» (仮名, kana, букв. «запозичене письмо»), під яким маються на увазі створені на основі канджі японські склади — хірагана та катакана. Повністю ієрогліфічна система манйогана іноді також називається «макана» (真仮名, makana, букв. «справжня кана»). Катакана виникла з елементів (ключів або скорочених форм) ієрогліфів, які використовувалися в манйогані, тоді як хірагана розвинулася з курсивного письма (草書, яп. sōsho, кит. cǎoshū) цих самих ієрогліфів [周禪鴻 2003]. Наприклад, катакана «イ» походить від ключа «イ» ієрогліфа «伊», а «ハ» — від ієрогліфа «八»; хірагана «う» — від курсивного написання ієрогліфа «宇», а «ふ» — від курсивної форми «不».

Незважаючи на те, що японці засвоїли китайські ієрогліфи, через їхню чужорідність і складність у передачі японської мови вони поступово розробили систему манйогана, яка базувалася на фонетичному використанні ієрогліфи. Проте через складність читання та багатство варіантів, японці згодом створили простіші фонетичні знаки — катакану та хірагану. Як чисто фонетичне письмо, вони краще відповідали фонології японської мови, ніж логографічні ієрогліфи, і були визнані найзручнішими засобами її запису [金川寿治 1964, с. 68-69].

На початку періоду Хейан хірагана поступово витіснила ієрогліфи в написанні вака, тоді як катакану використовували переважно для читання канбун з японською граматикою [Карацуба 2023, с. 17]. Протягом наступних століть кана продовжувала активно розвиватися. До кінця періоду Хейан її використання стало повністю нормалізованим. У період Камакура кана та ієрогліфи поступово інтегрувалися в японську культурну систему, і багато письменників почали комбінувати ці дві системи письма у своїх творах [Лавренюк 2023, с. 12-13].

РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ ІЕРОГЛІФІВ НА КИТАЙСЬКУ, КОРЕЙСЬКУ ТА В'ЄТНАМСЬКУ МОВИ

3.1 Історія та еволюція ієрогліфів у китайській мові

Історія китайських ієрогліфів сягає часів династії Шан, коли з'явилася писемність цзягувень. Ці написи містили понад 3000 окремих знаків, понад 80% з яких мали піктографічне походження, але на той час система письма ще не була уніфікована. У пізній період Шан і на початку Західної Чжоу виникли цзінвень (^{jīnwén} 金文) — написи на бронзових посудинах з більш симетричними й плавними лініями.

Після того як царство Цінь знищило шість інших основних держав (Хань, Чжао, Вей, Чу, Янь, Ці) та об'єднало Китай, заснувавши династію Цінь, постала потреба уніфікації письма, оскільки кожне з колишніх царств користувалося власною системою. Імператор Цінь Ши Хуан-ді, прагнучи зміцнити централізовану владу, проголосив політику «спільна писемність», яка передбачала використання сяочжуань (^{xiǎozhuàn} 小篆), створеної на основі шрифту царства Цінь з урахуванням рис писемностей шести інших держав. Однак на практиці для адміністративного вжитку поширеним став більш спрощений і зручний для письма стиль — лішу (^{lìshū} 隸書).

Хоча ще до об'єднання держав у період Чуньцю і Чжаньго мови й писемності регіонів були вже загально взаємно зрозумілими, саме адміністративна уніфікація письма за Цінь стала важливою віхою в історії китайської мови.

Після падіння династії Цінь її політику успадкувала династія Хань, яка не тільки зберегла території попередників, але й розширила вплив єдиного письма на тлі зростання населення й економічної активності. Лішу широко використовувався у цей період: йому притаманні дещо сплюснені форми та прямокутна структура. Надалі лішу ще більше стандартизували та спростили, що зрештою привело до формування кайшу (^{kǎishū} 楷書), який став основою для сучасного

каліграфічного та рукописного письма китайських ієрогліфів [菅志翔, 马戎 2023, с. 127-131; 王艺橙 2025, с. 61].

3.2. Вплив ієрогліфів на корейську мову та сучасний стан

Унаслідок активного культурного обміну з династією Тан та зростаючого впливу китайської писемності, у 958 році під час правління династії Корьо в Кореї було запроваджено систему іспитів на державну службу за зразком китайської. Китайські ієрогліфи стали обов'язковими для освічених верств населення. Власна корейська абетка — хангиль — також зазнала значного впливу китайської писемності: хоча вона є фонетичною, вважається, що її структура наслідує принципи побудови китайських ієрогліфів, зокрема щодо рис, логіки створення знаків, їхньої квадратної форми та навіть фонетичної системи китайської мови [黃建銘 2019, с. 6–7].

Оскільки китайські ієрогліфи відігравали домінуючу роль у політичному, науковому та релігійному (конфуціанство, буддизм) житті Кореї протягом тривалого часу, численні запозичення стали невід'ємною частиною корейської лексики [三ツ井崇 2012].

У 1883 році було засновано корейську газету «Хансон сунбо», яку видавав державний орган «Пакмунгак». Видання публікувалося китайською мовою. Після державного перевороту друкарню знищили, і наступного року газета припинила існування. Через кілька років уряд відновив видання під назвою «Хансон чубо» у форматі тижневика з текстами, написаними у змішаній формі — китайськими ієрогліфами та хангилом. Проте згодом видання знову припинило існування через розформування відповідального органу. У 1894 році уряд династії Чосон розпочав реформи, в межах яких корейське письмо було проголошено національним, а китайське — допоміжним, що мало на меті зменшити залежність від китайської писемності. Через два роки наприкінці існування династії Чосон один із лідерів руху за незалежність Кореї, Со Чже

Пхіль, заснував газету «Тонніп сінмун» («Незалежна газета»), що складалася з чотирьох шпальт і повністю відмовилася від використання китайських ієрогліфів: перші три шпальти були написані корейською, а четверта — англійською [Срібняк 2014, с. 291; 三ツ井崇 2012]. Зміни у використанні письма в корейській пресі свідчать про поступове звільнення від китайської графіки.

Після заснування Республіки Корея (Південна Корея) хангиль був офіційно закріплений як державна абетка. Попри це, паралельно дозволялося використовувати китайські ієрогліфи. У процесі модернізації країна рухалася до повного використання хангиля, проте в суспільстві зберігаються дискусії щодо доцільності відновлення освіти з ієрогліфів. Натомість у Корейській Народно-Демократичній Республіці (Північна Корея) вже на ранньому етапі після створення держави китайські ієрогліфи були повністю скасовані, що сприяло уніфікації письма [三ツ井崇 2012].

3.3. Історія ієрогліфів (тьи-ном) у в'єтнамській мові та їхній вплив на мовну картину країни

У 111 році до н.е. династія Хань розширила свої володіння на північну та центральну частини сучасного В'єтнаму. Разом із переселенням ханьського населення були принесені китайські ієрогліфи, конфуціанська думка та виробничі технології. Китайські ієрогліфи поступово проникли в усі сфери в'єтнамського суспільства й стали офіційною письмовою мовою. За часів династії Тан уряд активно поширював китайську культурну освіту, і саме в цей період закріпилася й стабілізувалася вимова китайських запозичень у в'єтнамській мові.

У VI столітті в'єтнамці почали створювати власну писемність тьи-ном на основі звукового та семантичного принципів китайських ієрогліфів для передачі в'єтнамської мови. Проте на ранніх етапах її використання було обмеженим, а китайські ієрогліфи залишалися офіційною письмовою формою. У X столітті

В'єтнам здобув незалежність як васальна держава, але китайська культура вже глибоко вкоренилася в усіх сферах і продовжувала посилювати свій вплив.

У XIII столітті тьи-ном почала застосовувати в літературній творчості та офіційній документації, а також у повсякденному мовленні серед населення, тоді як аристократи та інтелігенція й надалі надавали перевагу китайській писемності. У XV столітті сфера використання тьи-ном значно розширилася: її почали застосовувати не лише в літературі, а й у системі іспитів на державну службу. У цей період з'явилася велика кількість класичних творів, що ознаменувало розквіт тьи-ном, однак китайські ієрогліфи не втратили свого значення — обидві системи співіснували.

У XVII–XVIII століттях, на тлі розвитку в'єтнамських феодальних династій та зростання національної свідомості, тьи-ном поступово здобувала домінуюче становище. У XVII столітті західні місіонери разом із в'єтнамськими послідовниками створили латинізовану систему письма — Тьи куокнги (Chữ Quốc Ngữ; 字國語, письмо національної мови).

У XIX столітті, після занепаду феодальної династії у В'єтнамі та початку французької колонізації, китайські ієрогліфи й тьи-ном були скасовані, а тьи куокнги стала офіційною письмовою системою. У XX столітті, після здобуття незалежності від Франції, на тлі понад 90% неписьменного населення уряд В'єтнаму вирішив остаточно відмовитися від китайських ієрогліфів і тьи-ном на користь простішої у засвоєнні латинізованої писемності. Після двох хвиль реформи письма використання ієрогліфічного письма поступово зникло. Однак, попри це, приблизно половина сучасної в'єтнамської лексики має китайське походження, і багато слів зберігають подібну до китайської вимову [Thuy, Cai Thi, et al, 2022].

РОЗДІЛ 4. ВЗАЄМНИЙ ВПЛИВ МІЖ ЯПОНСЬКОЮ, КИТАЙСЬКОЮ, КОРЕЙСЬКОЮ ТА В'ЄТНАМСЬКОЮ МОВАМИ

4.1. Взаємний вплив японської та китайської мов

Японська мова зазнала глибокого впливу китайської мови, зокрема побудованої на ієрогліфах. Починаючи з Нового часу, Японія стала першою країною Східної Азії, що прийняла західну цивілізацію, й створила велику кількість нових термінів, які згодом поширилися в інші країни ареалу культури ієрогліфічної писемності — Китай, на Корейський півострів і до В'єтнаму.

У XVI–XVIII століттях місіонери, такі як Маттео Річчі, перекладали західні наукові праці китайською мовою, внаслідок чого з'явилися нові терміни, як-от 重心 (кит. zhòngxīn;яп. jūshin, центр ваги) і 赤道 (кит. chìdào;яп. sekidō, екватор), які згодом потрапили до Японії. У період до та після реставрації Мейдзі, китайські чиновники та інтелектуали відвідували Японію, а після поразки в Японсько-цінській війні студенти з Китаю поїхали до Японії, шукаючи шляхи до зміцнення країни, й привезли до Китаю численні запозичення з японських неологізмів, створених за допомогою ієрогліфів.

Ці терміни були легко засвоєні завдяки однаковому написанню, зручності у використанні, наприклад: японські новотвори 要素 (яп. yōso;кит. yàosù, елемент, складник), 宗教 (яп. shūkyō;кит. zōngjiào, релігія), адаптовані з китайської класики слова 法律 (яп. hōritsu;кит. fǎlǜ, закон, з тексту «Гуань-цзи»), 自由 (яп. jiyū;кит. zìyóu, свобода, із вірша Ду Фу), а також терміни, перекладені з західних мов, як-от 科学 (яп. kagaku;кит. kēxué, наука), 民主 (яп. minshu;кит. mínzhǔ, демократія).

- Слово 要素 складається з ієрогліфів 要 (основний, ключовий) та 素 (сутність, компонент), означає необхідні та найосновніші елементи або складники, що формують певне явище або річ.

- Слово 宗教 складається з ієрогліфів 宗 (ядро) та 教 (навчання), означає систему вчень, основу на певній ключовій вірі.
- Слово 法律 складається з ієрогліфів 法 (правило) та 律 (стаття), означає правила та норми, встановлені державою або суспільством.
- Слово 自由 складається з ієрогліфів 自 (сам) та 由 (залежно від), означає, що особа діє згідно зі своїми правами і власним бажанням.
- Слово 科学 складається з ієрогліфів 科 (галузь науки) та 学 (навчання, дослідження), означає систематизовані знання, отримані через дослідження та експерименти.
- Слово 民主 складається з ієрогліфів 民 (народ) та 主 (володар), означає народ як господаря держави і суспільства.

Варто зазначити, що багато з японських неологізмів китайськими ієрогліфами було створено на основі перекладів західних творів, зроблених у Китаї, а також англо-китайських словників, або ж це були традиційні китайські слова з новим значенням, що свідчить про двосторонній обмін лексикою між Китаєм і Японією.

Деякі питома японські слова, як-от 畳 (tatami, татамі) та おばさん (obasan, тітка), були транскрибовані китайськими ієрогліфами як 榻榻米 і 奧巴桑 та поширилися в Китаї.

Китайська кухня користується великою популярністю в Японії — назви таких страв, як 麻婆豆腐 (кит. mápó dòufu; яп. mābō dōfu, мапо тофу), 炸醬面; 炸醬麵 (кит. zhàjiàngmiàn; яп. jājān men, чжачжанмен) і 小籠包; 小籠包 (кит. xiǎolóngbāo; яп. shōronpō, сяолунбао), зазвичай не читаються за японським он'йомі, а вимовляються з наближенням до оригінальної китайської або діалектної фонетики.

У сучасну добу кількість новостворених слів з ієрогліфами в японській мові зменшилася, але деякі терміни, як-от 半導體; 半导体 (яп. handōtai; кит. bàndǎotǐ,

напівпровідник) і 蒸發;蒸发 (яп. jōhatsu; кит. zhēngfā, випаровування), усе ще надходять до китайської мови. Аніме, манга та відеоігри в японській популярній культурі позначаються аббревіатурою ACG (Anime, Comics, Games), що вперше з'явилася на Тайвані, а згодом поширилася й на інші китайськомовні регіони. Разом із цим увійшли й такі слова, як 中二病 (яп. chūnibyō; кит. zhōngèrbìng, чуніньо) та 同人 (яп. dōjin; кит. tóngrén, доджін). Також з'явилися похідні терміни на основі слова お宅 (otaku, отаку), зокрема 宅男 (zháinán, чоловік-отаку), 宅女 (zhǎinǚ, жінка-отаку) та 肥宅 (féizhái, товстий отаку). З іншого боку, Китай також створив нові терміни, як-от 网吧 (інтернет-кафе), 下载 (завантаження), деякі з яких — наприклад, 空调;空調 (кит. kōngtiáo; яп. kūchō, кондиціонер) і 洗脑;洗脑 (кит. xǐnǎo; яп. sennō, промивання мізків) — навіть увійшли до сучасної японської мови, що демонструє постійну мовну взаємодію [金光林 2005; 沈国威 2016].

4.2. Взаємний вплив японської та корейської мов

Окрім китайської, старояпонська мова також зазнала впливу старокорейської, яка має подібну граматичну структуру. Формування манйогани в японській мові пов'язане з системою хянчхаль (향찰; 鄉札, hyangchal) епохи Сілла в Кореї — методом запису корейської мови за допомогою китайських ієрогліфів.

Починаючи з Нового часу, корейська мова, подібно до китайської, увібрала велику кількість запозичень з японської. Через тривале колоніальне правління Японії Корея змогла познайомитися із західною цивілізацією лише через Японію. Крім того, на початку модернізації хангиль ще не був широко поширений, що призвело до значного впливу японської на корейську мову.

Порівняно з китайською, корейська та японська мають більшу граматичну та словотворчу подібність. Саме тому такі слова, як 待合室;대합실 (machiaishitsu; daehapsil, зал очікування) і 品切;품절 (shina-gire; pumjeol, відсутність товару), які здаються дивними носіям китайської, природно сприймаються корейцями. Ці японські нові слова, які не увійшли до китайської,

масово проникли в корейську мову, зберігаючи при цьому китайську вимову в корейській адаптації [金光林 2005].

Після Другої світової війни, зі здобуттям незалежності, Південна Корея розпочала Рух за очищення національної мови (언어 순화 운동; 言語 純化 運動, eoneo sunhwa undong), мета якого полягала в усуненні японських запозичень і васей-канго, шляхом їх заміни на питомо корейські вирази [고성환 2011].

Хоча офіційно пропонувалися нові варіанти, наприклад 고친쓰기 (gochin sseugi, переписування) замість 가필 (加筆) (gapil; kahi, редагування), і 보고배우기 (bogo baeugi, дивитися і навчатися) замість 견학 (見學) (gyeonhak; ken'gaku, навчальна екскурсія), ці зусилля мали обмежений вплив, і населення продовжувало широко використовувати класичні китайсько-корейські слова. Проте очищення від японських західних запозичень виявилось ефективнішим: наприклад, 구락부 (クラブ) (gurakbu; kurabu, клуб) було замінено на 클럽 (keulleob), а 사라다 (サラダ) (sarada, салат) — на 샐러드 (saelleodeu). У деяких випадках вживали корейські слова з китайським корінням, як-от 리کشак (니꾸사꾸) (rikkusakku; nikkusakku) → 배낭; 背囊 (baenang, рюкзак).

Починаючи з 1980-х років, із зростанням популярності японської поп-культури в Кореї, сучасні японські слова знову почали входити в корейську лексику. Молодь певний час охоче вживала японські прикметники на кшталт 스고이 (凄い) (seugoi; sugoi, вражаючий) та 기레이 (綺麗) (girei; kirei, гарний).

Водночас, завдяки популярності корейська хвилі, соціальному розвитку Південної Кореї та унікальній системі Північної Кореї, деякі ієрогліфічні слова корейського виробництва також потрапили до китайської та японської мов. Прикладами є 폭탄주; 爆彈酒 (poktanju, бомбовий коктейль) і 수령; 首領 (suryeong, вождь) [金光林 2005].

4.3. Вплив японської мови на в'єтнамську

Прямий мовний обмін між японською та в'єтнамською мовами був

незначним аж до початку ХХ століття, коли В'єтнам, перебуваючи під колоніальним правлінням Франції, почав опосередковано контактувати з Японією через китайськомовні книги.

Після Російсько-японської війни в Китаї спостерігався небувалий сплеск інтересу до навчання в Японії. Західна цивілізація активно проникала в Китай через Японію, і з метою модернізації країни китайські інтелектуали й студенти-поверненці переклали велику кількість японських книжок. На початку ХХ століття китайські твори, написані під впливом отриманих у Японії знань, імпортувалися до В'єтнаму через крамниці, які належали китайцям у В'єтнамі. Вони стали головним каналом отримання інформації про зовнішній світ для в'єтнамських патріотичних інтелектуалів під колоніальним режимом Франції, надихнувши просвітницький рух. Ці твори отримали назву "тан тхю" (tân thư; 新書, нові книги).

Найбільший вплив справили праці Лян Цічао, яких було найбільше. Фан Бой Тяу завдяки його працям дізнався про світову ситуацію, а Фан Тяу Чінь під впливом перекладу його твору «佳人之奇遇» (Kajin no Kigū, «Дивні зустрічі з прекрасними жінками») спробував перекласти цю книгу в'єтнамською латиною (тьи куокнги). Обидва ці представники в'єтнамської інтелігенції зазнали значного впливу його ідей.

У 1907 році в Тонкіні (стара назва міста Ханой) було створено Тонкінську школу справедливості (Đông Kinh Nghĩa Thục; 東京義塾) — організацію, що наслідувала школу справедливості Кейо (慶應義塾, Keiō Gijuku), засновану просвітителем Фукузава Юкіті (福澤諭吉, Fukuzawa Yukichi) в Токіо, Японія. Вона активно видавала підручники, журнали та твори в'єтнамських інтелектуалів. Завдяки широкому розповсюдженню цих книжок у в'єтнамському суспільстві поширилися як знання про модернізацію, так і васей-канго, що стимулювало розвиток місцевого просвітницького руху.

Після Другої світової війни В'єтнам здобув незалежність. У тексті Декларації

незалежності були використані терміни, які прийшли з Японії через Китай, як-от *độc lập*; 獨立 (незалежність), *tự do*; 自由 (свобода). Хоча ієрогліфічна писемність у В'єтнамі була скасована, *васей-канго* значно збагатили в'єтнамську лексику і стали важливою складовою сучасної в'єтнамської мови [ビン・シン 1996].

РОЗДІЛ 5. КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ МОВНОГО ВЗАЄМОВПЛИВУ

5.1. Культурний обмін та його вплив у ареалі культури ієрогліфічної письменності

У давнину, в межах китайської система васальної підлеглості, що визнавала Китай центром, китайські ієрогліфи, культура та релігія поширювалися до сусідніх країн, формуючи історичні зв'язки між народами сучасного ареалу культури ієрогліфічної писемності.

Сьогодні ж, завдяки популярній культурі, культурний обмін подолав історичну модель одностороннього поширення з Китаю та набув багатостороннього й мережевого характеру. Японська анімація, відеоігри, кіно й інші елементи сучасної масової культури поширюються в країнах Східної та Південно-Східної Азії через механізми ринку. Аніме, зокрема, завдяки використанню «вигаданих персонажів + дубляжу», легко долає мовні бар'єри та сприймається аудиторією в різних країнах. Корейські серіали, кінофільми та музика К-поп стали ядром «Халлю» (한류; 韓流, hallyu, корейська хвиля) й активно поширюються в країнах Східної та Південно-Східної Азії через телебачення, стримінгові платформи та інші медіа. Наприклад, серіал «Де Чан Гим» (대장금; 大長今, Dae Janggeum) під час трансляції в Китаї зібрав рекордну глядацьку аудиторію в 160 мільйонів осіб. Гонконзьке кіно та тайванські серіали також здобули популярність у багатьох країнах завдяки високій якості виробництва [倉田徹 2006].

Останніми роками японське аніме та корейська поп-музика вийшли за межі Азії, поширившись по всьому світу, що значно зміцнило м'яку силу Японії та Південної Кореї, а також сприяло зростанню популярності вивчення японської та корейської мов.

5.2. Обмеження і проблеми культурного обміну

Незважаючи на широку популярність японської анімації та корейських серіалів у Східній Азії, громадськість часто сприймає їх як «іноземну культуру», а не як «нашу спільну культуру Східної Азії».

Політика та націоналізм створюють перешкоди для поширення популярної культури. У 2005 році десятки мільйонів людей у Китаї підписали петицію проти вступу Японії до Ради Безпеки ООН, тисячі вийшли на демонстрації, що призвело до пошкодження японських дипломатичних установ, підприємств та ресторанів. Це суттєво погіршило імідж Китаю в Японії. Подібні протести спалахнули у 2010 та 2012 роках через суперечку навколо островів Сенкаку (Дяоютай), поширившись також на Гонконг і Тайвань. У 2014 році у В'єтнамі вибухнули антикитайські протести, спричинені конфліктом у Південно-Китайському морі, під час яких було помилково атаковано підприємства з Тайваню та Японії, що також використовують китайські ієрогліфи, внаслідок чого загинуло 6 людей.

Хоча уряди загалом засуджують радикальні дії, через історичні суперечки, територіальні конфлікти та проблему святилища Ясукуні, відносини між країнами ієрогліфічного культурного ареалу часто залишаються напруженими. Історичне уявлення про «китайський центр» та націоналізми, що виникли на його основі, досі впливають на регіон. Наприклад, на Корейському півострові існувала ідея «малого Китаю», яка принижувала Японію, а В'єтнам, вважаючи себе «Південною державою», що стоїть на рівні з «Північною державою» — Китаєм, зневажаючи сусідні менші держави.

Культурний обмін також може загострювати національні почуття. Наприклад, у корейській драмі «Де Чан Гім» зображення голковколуювання як винаходу Кореї викликало невдоволення серед китайських глядачів. Популярність японської манги «Кенканрю» (嫌韓流, Ken Kanryū, «Антикорейська хвиля») свідчить про ворожість до культури сусідніх країн.

Втім, популярність іноземної культури іноді може пом'якшувати політичну напругу та ексклюзивний націоналізм. Наприклад, у 2005 році, попри загострення відносин між Японією та Південною Кореєю через суперечку навколо скель Ліанкур (Такешіма;Токто), понад половина японців все ще симпатизували Кореї — ймовірно, під впливом корейської хвилі. Того ж року, коли в материковому Китаї під час антияпонських протестів лунали заклики бойкотувати японські товари, у протестів Гонконгу подібні гасла майже не з'являлися, що відображає глибокий вплив японської культури [倉田徹 2006] .

ВИСНОВКИ

Ареал культури ієрогліфічної письменності, як важливе культурне співтовариство у регіоні Далекого Сходу, сформувався не лише завдяки міжкультурному поширенню ієрогліфів як засобу письма, але й глибше відображає складне переплетення мов, культур і систем мислення. У цьому дослідженні японська мова виступає відправною точкою, зосереджено увагу на локалізації китайських ієрогліфів у Японії, а також на зворотному впливі, який японська мова здійснила на китайську, корейську та в'єтнамську мови в новітній період шляхом творення нової лексики та перекладу західних термінів.

На основі аналізу великої кількості багатомовного матеріалу й прикладів, у дослідженні виявлено ключову роль японської мови у «повторному експорті» сучасної китайської лексики, розкрито багатовимірні механізми мовної взаємодії всередині ареалу культури ієрогліфічної письменності. Показано, що цей процес не є однобічним та лінійним поширенням із китайської мови назовні, а натомість є багатовекторною, динамічною і тривалою мережею взаємодій. Це відкриття сприяє переосмисленню активної ролі мов у зміні мовного ландшафту Східної Азії, а також їх взаємного впливу.

У підсумку, дослідження досягає мети — виявити структурні характеристики та історичну логіку мовної взаємодії в межах ареалу культури ієрогліфічної письменності, що створює емпіричну й теоретичну основу для подальших досліджень у сфері пізнання культурної інтеграції Східної Азії, стандартизації термінології та формування регіональної культурної ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Карацуба Ольга Костянтинівна. Етимологія ієрогліфіки японської мови. Київ, 2023. 17 с.
2. Костанда, І. Вплив китайської поезії доби тан на формування стилістичного прийому паралелізм у японській китайськомовній поезії кансі. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2013. Вип. 45. С. 237–242.
3. Лавренюк, Анастасія Сергіївна. Еволюція ієрогліфів в японській мові. Київ, 2023. 12-13 с.
4. Перепадя Д. О., Малахова Ю. В. ІЄРОГЛІФІЧНА ПИСЕМНІСТЬ КИТАЮ ТА ЯПОНІЇ: КОМПАРАТИВНИЙ АСПЕКТ. *Лінгвістичні дослідження*. Харків, 2023. № 59. С. 209–220.
5. Пирогов, В. Роль ієрогліфів у концептуалізації мовної картини світу японців. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2013. Вип. 45. С. 90–95.
6. Соловійова, Анастасія Сергіївна. Китайські запозичення у корейських офіційно-ділових текстах: структурно-семантичний аспект. Київ, 2024. 13 с.
7. Срібняк, І. В. Розвиток корейських ЗМІ в умовах японської військово-політичної присутності (1905–1945 рр.). *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2014. Вип. 49 С. 290–294.
8. Nguyễn, Tuấn-Cường, and Anh-Chường Bùi. "The Chinese script, Confucian script, and Nôm script: Some reflections on writing and politics in monarchical Vietnam." *Journal of Chinese Writing Systems* 4.3 (2020): 146–160.
9. アルド・トリーニ. "日本語表記の誕生と漢文訓読の役割." *日本漢文学研究* 5 (2010): 294–276.
10. 犬飼隆. "漢字が来た道: 大陸から半島を經由して列島へ..." *国立歴史民俗博物館研究報告* 194 (2015): 237–244.
11. 岡島昭浩. "「漢字文化圏」とは." *大阪大学大学院文学研究科共同研究報告書* (2006): 25–31.
12. 金川寿治. "仮名字考." *甲南女子大学研究紀要* 1 (1964): 68–85.

13. 倉田徹. "東アジア文化の構築." *Diss. Waseda University*, 2006.
14. 빈·신. "明治期に造られた和製漢語のベトナム語化." *日本研究・京都会議* (1996).
15. 平川南. "漢字の歴史を巡る旅..." *漢検ジャーナル* (2011): 6–9.
16. 矢吹壽年. "中国と漢字伝来の時代." "きび考" *先史古代研究会* 11 (2015).
17. 三ツ井崇. 李欣潔譯. "開化期朝鮮的 [國文] 與漢字/漢文的糾葛." *東亞觀念史集刊* (2012): 119–165.
18. 周禪鴻. "仮名に関する一考察." *研究室紀要* 29 (2003): 49–60.
19. 金光林. "近現代の中国語, 韓国・朝鮮語における日本語の影響." *新潟産業大学人文学部紀要* 17 (2005): 111–128.
20. 沈国威. "漢字文化圏における近代語彙の形成と交流." *高知大学留学生教育* 10 (2016): 19–44.
21. 陳力衛. "和製漢語と中国語." *お茶の水女子大学比較日本学教育研究センター研究年報* (2012).
22. Thuy, and Cai Thi, et al. "汉字在越南." *Journal International Lingua Mandarin (JILIN)* 2.1 (2022): 12–17.
23. 黃建銘. "漢字圈國家的文字政策發展趨向之探討." *中華行政學報* 24 (2019): 7–22.
24. 金永寿, and 尚咏梅. "汉字与朝鲜半岛吏读文的关系及影响." *民族语文* 3 (2021): 3–13.
25. 李文. "开创东亚现代化研究的新局面..." *社会学研究* 2 (1995): 12–16.
26. 赖梅华. "汉字—— 神奇的文字, 奥妙的功能." *北京第二外国语学院学报* 6 (1995).
27. 王艺橙. "语言与文字: 解锁中华文化和历史的关键." *Modern Linguistics* 13 (2025): 59–63.
28. 武黎, and 全科. "越南語言政策的演變與發展." *臺灣教育評論月刊* 9.12 (2020): 112–117.
29. 杨天霖. "汉字在日韩两国的传播与影响." *Modern Linguistics* 11 (2023): 4231–4235.
30. 菅志翔, and 马戎. "中国语言政策的历史演变." *学术月刊* 55.8 (2023): 123–144.
31. 고성환. "국어 순화의 역사와 전망." *새국어생활* (2011): 0–0.